

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Стьопіної Алевтини Юріївни

«Дитячий музично-драматичний театр в Україні:

гене́за, еволю́ція, актуальні репрезентації»,

представленого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Актуальність теми дисертаційної роботи полягає в тому, що на сьогоднішній процес становлення, еволюції та функціонування дитячого музично-драматичного театру в Україні не достатньо вивчені у сучасних наукових студіях. У рецензованій науковій праці вперше в українському музикознавстві здійснено систематизацію феномену «український дитячий музично-драматичний театр».

Увага до одного з видовищних видів мистецтва є вельми своєчасною, адже модифікації, яким піддається сучасний дитячий музично-драматичний театр, за слушним зазначенням авторки дисертації, потребують розширення семантичного поля феномену «дитячий музично-драматичний театр» в Україні за рахунок уключення до його орбіти новітніх іммерсивних комунікацій» (с. 20). Дослідниця виокремлює три семантичні складові «дитячий», «музично-драматичний», «спектакль», і на їх основі, задля систематизації оціночних уявлень щодо даного феномена, запропонувала оригінальний авторський підхід до класифікації дитячих музично-театральних вистав з використанням терміну «агрегація мистецтв». Ця ідея є новою, а підхід до дослідження цього явища в українському музикознавстві – новаторським.

Новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що у музикознавстві «вперше» всебічно обґрунтовано зміст та різноманіття форм дитячого музичного спектаклю в Україні, що дозволяє розглядати цей феномен у контексті світових та національних художньо-творчих процесів, спрямованих на

відродження гуманістичних традицій у галузі виховання засобами мистецтва дітей та юнацтва нової генерації» (с. 167).

На підставі вищевказаного рецензент констатує оригінальний підхід авторки до вирішення поставленої мети дисертації, увиразнений у явищі «агрегація мистецтв». Головним класифікаційним критерієм дисертантка обирає «характер співвідношення музики й драми як архетипової риси українського театру, зокрема й дитячого» (с.3). Авторка даного дослідження наголошує на тому, що «на відміну від традиційного поняття «синтез», «агрегація» передбачає певну конкретизацію та розгалужується на такі різновиди: 1) домінантно-музичний; 2) домінантно-театральний; 3) домінантно-хореографічний; 4) змішаний, або «гібридний»; 5) імерсивний» (с. 2-3).

В історичному дискурсі представлено більше 20-ти зразків українського дитячого музично-драматичного спектаклю. У підрозділі 2.3., як інструмент вивчення закономірностей використання музичної складової в українських спектаклях для дітей, запропоновано *алгоритм аналізу*, який охоплює всі можливі підходи до оцінки змісту й форми відповідних об'єктів (с. 99). Він успішно апробований на конкретних зразках: оригінал та версії «Івасика-Телесика» М. Кропивницького – К. Стеценка, мюзикл «Роні, дочка розбійника» ХТДЮ з музикою І. Гайденка, проекту «Winterra. Легенда казкового краю» з музикою Ю. Нечистяка (аудіо-, відеозаписи, лібрето, нотні тексти), «Пан Лампа» Київського академічного драматичного театру на Подолі.

Саме такий комплексний підхід допоміг Алевтині Юріївні Стьопіній вирішити проблему систематизації теоретичного апарату дослідження феномену - український дитячий музично-драматичний театр.

У висновках дослідження подане стисле визначення саме цих останніх ключових категорій, що характеризують історичний контекст та художні особливості українського дитячого музично-драматичного спектаклю. Дисертантка пише: «історіографічні та художні матеріали свідчать про наявність двох жанрово-

стилістичних ліній у становленні дитячого музично-драматичного театру у його класичних витоках – театр корифеїв М. Кропивницького та музично-драматичний театр М. Старицького – М. Лисенка. Загальною рисою обох цих ліній була опора на структурний тип драматичного спектаклю з музикою» (с.157).

Алевтина Юріївна Стьопіна розкриває провідні тенденції у «сучасному бутті жанру, серед яких впровадження естетики та поезики мюзиклу, а також орієнтація на контент світового імерсивного театру» (с. 167).

Наукове та практичне значення дослідження полягає у використанні інформації та наукових положень в таких навчальних дисциплінах, як «Соціологія музики», «Музична інтерпретація», «Історіографія музичного мистецтва», «Історія української музики», «Історія українського театру» «Теорія драми», «Основи драматургічної та сценарної майстерності» для бакалаврів, магістрів та аспірантів вищих мистецьких навчальних закладів України, а також, як допоміжний матеріал для практичної діяльності фахівців музичного та театрального мистецтва, які спеціалізуються у сфері дитячого музично-драматичного театру.

В якості **окремих зауважень**, що в цілому не впливають на належний науковий рівень і позитивне враження від якості представленого дисертаційного дослідження, скажемо на окремі з них:

1. Незважаючи на солідний список використаних джерел, у дисертації недостатньо представлена зарубіжна наукова думка щодо обраної проблематики:

Дисертаційні дослідження:

Kimberly Kokx (2017) «Effects of Musical Theater Education on the Self-Esteem of Middle School Students» (Кімберлі Кокс (2017) «Вплив навчання музичного театру на самооцінку учнів середньої школи»);

Henry, M. E. (2008). *Devising dramaturgy an investigation into the art of dramatic composition when devising theatre for young audiences* / [Orlando, Fla. : University of Central Florida]. <http://purl.fcla.edu/fcla/etd/CFE0002157> (Генрі, М. Е. (2008). «Розробка драматургії дослідження мистецтва драматичної композиції при

розробці театру для юної аудиторії» / [Орландо, Флорида: Університет Центральної Флориди]. <http://purl.fcla.edu/fcla/etd/CFE0002157>);

Wäisänen, L. (2020). *Barndomsrevolution på Unga Klara : En föreställningsanalys av För att jag säger det utifrån ett genusperspektiv* [Thesis, Stockholms universitet, Institutionen för kultur och estetik]. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-184638> (Вяйсянен, Л. (2020). «Революція дитинства в Unga Klara: аналіз продуктивності Тому що я це кажу з гендерної точки зору» [Дисертація, Стокгольмський університет, Департамент культури та естетики]).

Статті:

Reason, M. (2008). 'Did You Watch the Man or Did You Watch the Goose?' Children's Responses to Puppets in Live Theatre. *New Theatre Quarterly*, 24(4), 337–354. <https://doi.org/10.1017/s0266464x08000481> (Резон М. (2008). «Ти дивився людину чи ти дивився гусака?» Відповіді дітей на ляльок у живому театрі. Новий театральний щоквартальник, 24 (4), 337–354. <https://doi.org/10.1017/s0266464x08000481>);

Goldfinger, E. (2009). TV-theatre: TV Presence in Contemporary Theatre for Children and Young Audiences in Buenos Aires. *Youth Theatre Journal*, 23(1), 30–38. <https://doi.org/10.1080/08929090902851544> (Голдфінгер, Е. (2009). «Телетеатр: телевізійна присутність у сучасному театрі для дітей та молоді в Буенос-Айресі». Молодіжний театральний журнал, 23(1), 30–38. <https://doi.org/10.1080/08929090902851544>);

Bedard, R. L. (2009). The Cultural Construction of Theatre for Children and Young Audiences: A Captive Eddy of Recursive Harmonies. *Youth Theatre Journal*, 23(1), 22–29. <https://doi.org/10.1080/08929090902851551> (Бедард, Р. Л. (2009). «Культурна конструкція театру для дітей та юнацтва: полонений вир рекурсивних гармоній». Молодіжний театральний журнал, 23(1), 22–29. <https://doi.org/10.1080/08929090902851551>).

2. Враховуючи вищевказані у даній рецензії прояви системного методу у концепції дослідження, можливо, доцільним було б заявити даний підхід у методологічній базі дослідження.

З метою уточнення окремих положень дисертації при знайомстві з текстом дослідження постали наступні **запитання**:

1. Які перспективи інтеграції імерсивних технологій до музично театральної сфери на сучасному етапі Ви бачите? Чи може бути імерсивний мюзикл, імерсивна танцювальна вистава, імерсивний інструментальний концерт, імерсивна художня виставка?

2. Чи відоме Вам таке явище, як «телетеатр»? Останнім часом він дуже популярний серед дитячої аудиторії. Як Ви вважаєте, чи мають такі постановки художню та культурну цінність? Якщо однією з найбільших цілей або результатів театру для дітей є створення майбутніх глядачів/театральних глядачів і прищеплення їм любові до мистецтва та театру, чи здатний телетеатр це зробити?

Ознайомлення з дисертацією Стьопіної Алевтини Юріївни «Дитячий музично-драматичний театр в Україні: генеза, еволюція, актуальні репрезентації», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, дає всі підстави дійти єдино можливого висновку: дисертанткою розроблено оригінальну наукову концепцію, викладену в завершеному дослідженні, що відповідає чинним вимогам до робіт такого рангу за нормативними документами – відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019, № 607 від 15.07.2020) та на підставі Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21.10.2020). Враховуючи

високий ступінь актуальності обраної теми дослідження, достатній рівень обґрунтованості викладених положень і висновків, аргументації наукової новизни, повноту викладу центральних ідей у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації (4 статтях, рекомендованих МОН України, 2 тезах), а також той факт, що в роботі не виявлені порушення академічної доброчесності, слід зробити такий висновок: Стьопіна Алевтина Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, професор,
ХНУМ імені І.П. Котляревського

ОЛЕНА БАТОВСЬКА